

בראש כל מועדות נשאת פסח / מעלת וקדושת חג הפסח (א)

השגת נבואה ורוה"ק אפילו שלא בהכנה.

מנחם ציון:

השפעות טובות בשבעת ימי הפסח.

קדושת לוי:

מקבלים הארה כמו אבותינו.

קדושת לוי:

בפסח אני לדודי ודודי לי.

תורת אמת:

שורש קדושת החג מידת החסד.

אך פרי תבואה:

כל אחד יכול לאחוז בקדושת החג.

שפת אמת:

התחדשות החירות וקבלת התורה בכל שנה.

חידושי הרי"מ:

זמן לקבוע בליבו אמונה.

ישמח ישראל:

פסח זמן לבוא לאהבת ה'.

אמרי יוסף:

האור והבהירות שמתגלה בליל פסח משאיר רשימו גם אחר שמסתלק כדי להשיגו על ידי אתערותא דלתתא.

אור החיים הק':

בכל שנה יוצאין ממצרים.

דרך ה' לרמח"ל:

מתעורר הענין שהיה ביציאת מצרים.

דברי מהרי"א אסאד:

פסח עדיף משאר ניסים.

מאור עינים:

בפסח מתעורר ענין יצי"מ.

אמרי פנחס / פנים יפות:

בפסח בא לעולם אור גדול.

תורת החיד"א:

כל עבירה בפסח עושה פגם גדול.

אוהב ישראל:

פסח מורה שהקב"ה פוסח ומעביר עיניו מראות ברע.

אמונת ישראל:

מרגיש החילוק בין קודם לפסח לאחריו.

תפארת שלמה:

פסח מלשון דילוג ומעביר על מידותיו.

בני יששכר:

מישניות - מסכת פסחים

ח במעשהו בחל כך מעשהו בשבת, אלא שהבהנים מדיחים את העזרה שלא ברצון חכמים. רבי יהודה אומר, בוס היה ממלא מדם התערובות, ורקו זריקה אחת על גבי המזבח; ולא הורו לו חכמים:

ט כיצד תולין ומפשיטין, אנקליות של ברזל היו קבועים בפתלים ובעמודים שבהן תולין ומפשיטין. וכל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט, מקלות דקים חלקים היו שם, ומניח על פתפו ועל פתף חברו, ותולה ומפשיט. רבי אליעזר אומר, ארבעה עשר שחל להיות בשבת, מניח ידו על פתף חברו, ויד חברו על פתפו, ותולה ומפשיט:

י קרעו והוציא אמוריו, נתנו במגים והקטירן על גבי המזבח. יצתה בת ראשונה וישבה לה בחר הבית, שניה בחיל, והשלישית במקומה עומדת. חשכה, יצאו וצלו את פסחיהן:

פירוש ד"ע מברטנורא

ח. שהבהנים היו מדיחין את העזרה. מפני שהדמים מרבים היו מדיחין אותה בשבת. שאמת המים היתה מהלכת בעזרה וכשהן רוצים להדיח פוקקים את נקב יציאתה והמים פושטים על כל גדותיה ומדיחין כל העזרה [שהעזרה רצפה של שיש היתה בלה] ואחר כך פותחין הנקב והמים יוצאים: מדם התערובות. המטל על הרצפה, ואין הלכה כרבי יהודה: ט. אנקליות. מסמרים שראשיהן כפופים למעלה: ובעמודים שהיו קבועין בבית המטבחים בעזרה עמודים קטנים נקראים נגסים: חלקים. מפצלות קלפתן: שחל להיות בשבת. ואין יכול לטלטל המקלות: ידו על פתף חברו. ותולה אותו בגידי ארכובותיו בזרועו, ואין הלכה כרבי אליעזר, שמתר לטלטל אותן המקלות, דאין שבות במקדש: י. אימוריו. החלבים הקרבים על גבי המזבח: במגים. בקערה, תרגום קערותיו מגיסוהי: וישבה לה בחר הבית. בשבת קאמר, שאין יכולין להוליך פסחיהן: בחי"ט. בין הסורג לחומת העזרה של נשים בתחלת עליית הבית: חשכה יצאו וצלו את פסחיהן. שאין צלית הפסח דוחה את השבת:

פרק ו

א אלו דברים בפסח דוחין את השבת: שחיטתו וזריקת דמו ומחוי קרביו והקטר חלביו. אבל צלייתו והדחת קרביו אינן דוחין את השבת. הרבבתו והבאתו מחוץ לתחום, וחתיתו ובלתו, אין דוחין את השבת. רבי אליעזר אומר, דוחין:

ב אמר רבי אליעזר: והלא דין הוא מה אם שחיטה, שהיא משום מלאכה, דוחה את השבת; אלו שהן משום שבות, לא ידחו את השבת,

פירוש ר"ע מברטנורא

א. אלו דברים בפסח דוחין את השבת. פסח דוחה את השבת, דנאמר מועדו בפסח (במדבר ט) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו, ונאמר מועדו בתמיד (שם כח) תשמרו להקריב לי במועדו, מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת שנאמר (שם) על עולת התמיד, אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת: שחיטתו וזריקת דמו. אי אפשר לעשותן בלילה, דכתיב (ויקרא ז) ביום צותו להקריב, ביום ולא בלילה: מחוי. קנחת, כמו אכלה ומחתה פיה (משלי ט). מחוי קרביו דוחה את השבת, שלא יסריחו: צלייתו והדחת קרביו אין דוחין. דאפשר משתחשף: הרבבתו. על כתפו להביאו דרך רשות הרבים לעזרה. אף על פי שאין בו אלא אסור שבות, שהחי נושא את עצמו, אין דוחה, דהנה ליה למעבדה מאתמול. וכן הבאתו מחוץ לתחום וחתיתו ובלתו של קרבן פסח להסיר מומו, אף על פי שאין בו אלא אסור שבות, שחותכה בשני או בידו, אינן דוחים. והא דתנן בשלהי ערובין חותכין יבלת במקדש, ההיא ביבשה דמפרך פרקה, ומתניתין דהקא בלחה. ואף על פי דכשחותכה בשני או בידו כלאחר יד הוא, אפלו הכי אסור בלחה, דהנה ליה למעבדה מאתמול: רבי אליעזר אומר דוחין. דסבר מכשירי מצוה דוחים את השבת, במסכת שבת: ב. שחיטה שהיא. אסורה בחלין בשבת משום אסור מלאכה גמורה, אף על פי כן דוחה את השבת בפסח: אלו שהם משום שבות לא ידחו. בתמיה: יום טוב יוכיח. שהתירו בו שחיטה ובשול שהוא אב מלאכה ומתירין להדיוט, ואסרו בו להביא דבר מחוץ לתחום ולאכלו, הואיל והיה אפשר לו מאתמול, ואף על גב דתחומין מדרבנן: מה ראיה רשות למצוה. אכילת הדיוט רשות הוא, וצריך גבוה מצוה היא, ואם העמידו חכמים אסור שבות שלהן במקום רשות, יעמידוהו אף במקום מצוה. ורבי יהושע סבר כל שמחת יום טוב מצוה היא, ואפלו הכי אינה דוחה שבות: הוצאה תוכים שהיא מצוה. בטמא מת שחל שביעית שלו להיות בשבת ערב הפסח, שאם לא יזה לא יעשה פסחו, ואפלו הכי אינו דוחה דהכי קים ליה לרבי עקיבא דלא דחיא. והוצאה שבות היא דמחוי כמאן דמתקן גברא: ועליה אני דן. וגם על ההוצאה אני חולק ואומר שתדחה ולא יעכבהו מפסח, מקל וחמר זה בעצמו: אמר ליה רבי עקיבא או חלוף. או אני אחליף את הדין, דפשיטא ליה דהוצאה מעכבא וילפינן בקל וחמר מינה לשחיטה [שתעכב]: במועדו. ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (במדבר ט): הבה לי מועד לאלו. שיהא להם זמן קבוע, כמו שקבע לשחיטה, הלכך כיון שלא קבע להם זמן ומצי למעבד

אמר לו רבי יהושע: יום טוב יוכית, שבתירו בו משום מלאכה, ואסרו בו משום שבות. אמר לו רבי אליעזר, מה זה, יהושע, מה ראיה רשות למצוה. השיב רבי עקיבא ואמר: הוצאה תוכית, שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת. אף אתה אל תתמה על אלו, שאף על פי שהן מצוה והן משום שבות, לא ידחו את השבת. אמר לו רבי אליעזר: ועליה אני דן, ומה אם שחיטה, שהיא משום מלאכה, דוחה את השבת; הוצאה, שהיא משום שבות, אינו דין שדוחה את השבת? אמר לו רבי עקיבא: או חלופ מה אם הוצאה, שהיא משום שבות, אינה דוחה את השבת; שחיטה, שהיא משום מלאכה, אינו דין שלא תדחה את השבת, אמר לו רבי אליעזר: עקיבא, עקרת מה שכתוב בתורה, (בין הערבים), "במועדו" בין בחל בין בשבת. אמר לו, רבי, הבא לי מועד לאלו במועד לשחיטה. כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, אינה דוחה את השבת. שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב שבת, דוחה את השבת:

- ג. אימתי מביא חגיגה עמו בזמן שהוא בא בחל בטהרה ובמעט. ובזמן שהוא בא בשבת במרבה ובטמאה, אין מביאין עמו חגיגה:
- ד. חגיגה היתה באה מן הצאן, מן הבקר, מן הכבשים ומן העזים, מן הזכרים ומן הנקבות. ונאכלת לשני ימים ולילה אחד:

פירוש ד"ע מברטנורא

מאתמול, לא דחיא, והוצאה נמי לאו מגופיה דפסח היא ולא כתיב ביה במועדו, והלכה כרבי עקיבא: ג. אימתי מביא חגיגה עמו. עם הפסח בארבעה עשר בניסן: בזמן שהוא בא בחל ובטהרה. דאף על גב דפסח דחי שבת וטמאה, חגיגה לא דחיא שבת: ובמועט. שהיה פסח מועט לאכילת בני חבורה, ואוכלין החגיגה תחלה כדי שיהיה הפסח גמר שביעתן: במרבה. שהיתה החבורה מועטת ודי להן בפסח לבדו: ובטמאה. שרב צבור טמאין: אין מביאין עמו חגיגה. שחגיגת יום ארבעה עשר רשות היא ולא חובה: ד. מן הבקר. מה שאין כן בפסח שאינו בא לא מן הבקר ולא מן הנקבות:

קיצשו"ע עם פסקי משנ"ב

סימן קה

דברים האסורים משום מרחא

- א. אסור להסיע ולשא מטלטליו וכלי ביתו בחל המועד מדירה שבחצר זו לדירה שבחצר אחרת, אפלו מדירה כעורה לנאה, אבל מבית לבית בחצר אחת מתר, וכן אם שתי החצרות סמוכות ויש פתח ביניהן מתר להוציא החפצים דרך שם, ובמקום פסידא מתר אפלו מעיר לעיר, וכן מדירה שאינה שלו לדירה שהיא שלו מתר משום שמחת יום טוב, ששמחה היא לו לדור בדירה שהיא שלו.
- ב. אם צריך להכניס פרותיו או שאר סחורה מפני שהוא ירא מפני גנבים או משאר הפסד, כל מה שאפשר לעשות בצנעה יעשה, ואם אי אפשר לעשות בצנעה מתר לעשות אפלו בפרהסיא.

סימן קו

- א. כל סחורה אסורה בין לקנות בין למכור, רק אם נזדמן לו רוח מרבה יכול לקנות ולמכור בצנעה, ויוציא לכבוד יום טוב יותר ממה שהיה בדעתו להוציא.
- ב. אם יש לו סחורה שיש לחוש שאם לא ימכרנה עתה יפסיד מן הקרן מתר למכרה משום דהוי דבר האבד, אבל אם אין לחש שיפסיד אלא שלא ירויח אחר כך, אסור למכרה כי מניעת רוח לא מקרי הפסד א.
- א) ומי שיש לו מעות מעטים וחס מלהוציאם כ"כ, וע"י שימכר יהיה לו מעות ברוח ויוכל להוציא

(אפלו מקצתם) לצורך שמחת החג, מותר. [ומ"מ תהיה חנותו סגורה, ופוחתה במקצת, כשנכנס קונה]. וע"ע בבה"ל.

ג. אם חל יריד שהוא יום השוק הבא לפקדים, או יום השוק שבכל שבוע אלא שעתה הוא קדם החגאות שמתאספים קונים הרבה, מתר למכר דכיון שהוא דבר שאינו תדיר חשבינן גם מניעת הרוח כמו הפסד, אבל ביום השוק שבכל שבוע אסור, וכשבאים לפעמים סוחרים או ספינות שמוכרים בזול או קונים ביקר מה שאינו שכיח תמיד, גם כן מתר לקנות מהם ולמכר להם.
(ב) במ"ב כתב על זה: אפשר.

ד. וכן מי שצריך לקנות יין בעת הפציר, שיהא לו לצרכי ביתו לשותות כל השנה ואחר כך יתיקר היין, מתר לו לקנות בחל המועד^ג אבל למשא ומתן אסור לקנות^ד.

ה. ודוקא בצנעא. (ד) ואם הרוח גדול, מותר כבסעיף ג'. והמקל אף ברוח קטן אין מוחין בידו.
ה. דברים הנצרכים למועד, כגון פרות ותבלין^ה מוכרין כדרךן אפלו בפרהסיא, וכיון שמתרין לפתח החנות בשביל ישראל מתרין למכור גם לגוי.
(ה) דברים, שאינם מתקיימים.

ו. לתבוע חובות נוהגין להקל אפלו מישראל משום דחושבין לדבר האבד^ו.
(ו) במ"ב כתב: אפלו יכול לגבותן אחר המועד, שאין זה בכלל סחורה.

ז. להלוות ברבית לגוי הרגיל אצלו מתר, מפני דהוי דבר האבד שלא ירגיל את עצמו אצל אחר, ואם מלוה לגוי שאינו רגיל אצלו, יוציא הרבית משבוע אחת לשמחת יום טוב, ולמכר סחורה למי שאינו רגיל אצלו אסור, ולא מהני מה שיוסיף לשמחת יום טוב, אבל למי שרגיל אצלו מתר משום דהוי דבר האבד שלא ירגיל את עצמו אצל אחרים^ז.

(ז) [יוציא קצת מהרוח ליום טוב]. ועל פי טעם זה למד הא"ר זכות על הפותחים חניותיהם; אלא עליהם לסגרן ולפתחן כבהע' א' (ולא יעשו שם מלאכה).

ח. חלוף מטבעות, אסור.

יסוד ושורש העבודה

פרק שישי

סדר התנחלה

סימנא מלתא היא בהני חמשה-עשר מלות של הסדר "קדש ורחץ וכו'", כי נרמזו בו סודות גדולים ונפלאים מאד. ועל-כן בעבודה זו יאמר גם סימניה בפה מלא; דהינו, קדם הקדוש יאמר בפה מלא: "קדש", וקדם הרחיצה הראשונה יאמר: "ורחץ", וכן כל הסדר עד "נרצה" יאמר גם-כן בפה מלא: "נרצה". ומהראוי להודיע לאנוש כערפי, כי כל הסדר של הלילה הזה הוא על-פי גמרא הקדושה, ונתקן על-פי תקון וסדר העולמות העליונים הקדושים. ומי שהאיר לו ה' עיני שכלו ומעין בכתבי האר"י ז"ל, יראה מגדל התקונים הנוראים של כל הסדר. על-כן יזהר לומר לפני כל דבר ודבר של הסדר "לשם יחוד וכו'" ופסוק "ויהי נעם". והעקר, שיכון שכל דבר הוא עושה נחת-רוח ליוצרו ובוראו יתברך שמו, ויעשה כל דבר בשמחה עצומה, ורחמנא לבא בעי.

כ"ז אדר

ליקוט מספרים הקדושים

בכל שנה ושנה יוצאין ממצרים

אמרו יודעי פנימיות התורה כי כל ליל פסח מתבררים כחות הקדושה מהקליפה ונוספים בעם ישראל, והיא הבחינה עצמה של יציאת מצרים. והוא אומרו (במדבר כג כב) 'אל מוציאם', כי לא יציאה ראשונה לבד, אלא בכל שנה ושנה מוציאם. (אוה"ח הק')

מתעורר הענין שהיה ביציאת מצרים

כל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מן הזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא, יאיר עלינו אור מעין האור הראשון, ותחודש תולדת התיקון ההוא. והנה על פי זה נצטוינו בחג הפסח בכל הענינים שנצטוינו לזכר יציאת מצרים, כי בהיות התיקון ההוא תיקון גדול מאד וכו', הוקבע שבשוב תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור שהאיר אז, ותחודש בנו תולדת אותו התיקון, ועל כן נתחייבנו באוותם הענינים כולם.

(דרך ה' - הרמח"ל)

פסח עדיף משאר נסים

לכאורה צריך ביאור מפני מה אנו שמחים בחג הפסח יותר משאר ימים טובים שעשה בהם הקב"ה עמנו נסים, ובמה עדיף נס פסח מפי משאר נסים. ואפשר היה לומר דהטעם הוא מפני שבניסן הוציאנו הקב"ה ממצרים, ובניסן שולט מזל טלה שהוא אלהות של מצרים, ולכך הנס גדול ביותר שבזמן שליטת

אלהותם הוציאנו הקב"ה מידם. אבל באמת מחשבת פגול הוא לחשוב שעל ידי זה הנם גדול, דבודאי כלפי הקב"ה אין חלוק אי מזל מלה שולט או לא, ואין הנם יותר גדול על ידי שהיה שולט מזל מלה. אלא הטעם יש לומר דביציאת מצרים הציל אותנו הקב"ה בעצמו ולא על ידי שליח מה שאין כן שאר הנסים היה על ידי שליח, וראיה לזה דבמצרים היה על ידי הקב"ה בעצמו מדאמרינן (ב"ק ס.) כיון שנתן רשות למשחית אינו מבחין בין טוב לרע וכאן בשלשת ימי אפלה מתו כל הרשעים בלבד ולא הצדיקים ומוכח דהיה על ידי הקב"ה ולא על ידי שליח. ומפני כך עדיף פסח טפי משאר נסים.

(דברי מהרי"א - רבי יהודה אסאד)

בפסח מתעורר ענין יצי"מ

כי כל המצות שנצטוונו בבוא עת זמן של כל מצוה ומצוה, נתעורר הדבר שהיה בעת זמן המצוה כמאז ומקדם, כי בחג הפסח יצאו ממצרים שהיו במ"ט שערי טומאה, וגם בגשמיות יצאו ממצרים, וכעת בבוא הזמן יוצא כל אדם מקליפות שלו, ולכן מבערין חמץ שהוא ס"א, ובשבעות הוא קבלת התורה, ללכת בה כל השנה לעבוד את השם, ובסוכת הוא ענני כבוד, שמקיפין אותו בחסד אל, כי חסד יסובבנו, והנה בפורים הוא מתעורר מפלת המן, הוא מפלת הרשעים שבאומות העולם, בכדי שיוכל להיות קיימים בגלות המר, ובחנוכה הוא עת לקרב האדם אל השם ע"י התורה.

(מאור עינים)

בפסח בא לעולם אור גדול

אמר [הרה"ק ר"פ מקאריץ זי"ע], בפסח כשבא לעולם אור גדול צריך אדם להזהר בכל מעשיו שלא יענש ח"ו, והבן.

(אמרי פנחס החדש - שער פרשיות ומועדים, קעח)

בכל שנה מתעורר אור הגדול

זכור היום הזה אשר יצאתם ממצרים (שמות יג, ג). ולא אמר זכור את היום אשר יצאת ממצרים, אלא שבכל שנה ושנה הוא היום הזה ממש שיצאנו ממצרים. והענין

הוא שבכל שנה ושנה מתעורר אור ההוא שהי' ביציאת מצרים, כמ"ש בפ' וחי' אמונת עתך, דקאי על המועדים חוסן ישועת, היינו שבכל שנה בימי הפסח, היא חסן הישועות שהיו בעת ההוא.

(פנים יפות - הפלאה)

כל עבירה בפסח עושה פגם גדול

כתב הרב המפולא מהר"ח בכ"ר דוד אבואלעפיא ז"ל בקונטרס שבסוף ספרו אשדות הפסגה (דף י"ח), משם חכם גדול מאד בחכמת הקבלה. דכל עבירה שהאדם עושה בחג הפסח, עושה פגם גדול יותר משאר הימים, עד כאן דבריו. (תורת החיד"א)

שם פסח מורה שהקב"ה פוסח ומעביר עינו מראות ברע

ועשית פסח לד' אלהיך (דברים מז א). כבר בארנו בפ' מ"ש (שמות יב יב) ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, לשון העברה והעלמת עין, כי הש"י איננו מסתכל כלל בתוכן רוע מפעלינו, ומקבל ברצון את מעשינו ומסתפק במיעוט וקוצר השגתינו.

וזה"ש והיה היום הזה לכם לזכרון, בחינת דבר להשפיע לכם תמיד שפע רצון. וחגותם אותו חג לה', ר"ל, שתחוגג במחוגה, כמו המחוגה שהוא סובב הכל בעיגול, כל העיגול על הנקודה ומרכז האמצעי, כמ"כ האור של פסח הנעשה אז בימי פסח, והיה התיקון לב"ת ראש"י שבא לכלל הראש, זה האור והקדושה של פסח יקיף לכם מכל צד שיחיה אחדות גמור והכל דבוק בשמו ית'.

וזה"ש (שם) חקת עולם תחגוהו. ר"ל, אפילו הכוכבים והמזלות ועולם הגלגלים אשר נטבעו מאתו לחק עולם, הכל יהיה מקיף אתכם ויהיה בידכם לסבב אותם לכל צד שתמצו, כמו שסיבב מרע"ה בעת יציאת מצרים כן יהיה לדורותיכם, שאל ימנע שום מזל מלעשות רצונם ולהכניע כל חלקי הרע תחת הטוב, ולהשפיע לכם ביומי דניסן ימי רצון שפע ברכה וקדושה ודביקות והתעוררות הגאולה, ולקיים בנו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. וכיה"ר אמן.

(אוהב ישראל)

מרגיש חילוק בין קודם פסח לאחריו

א"ז מו"ר [הרה"ק רבי אלימלך מגרודזיסק זי"ע] אמר בשם אא"ז היהודי הקדוש זי"ע, שמרגיש בעצמו חילוק מן קודם הפסח לאחר הפסח, כמו שיש חילוק בין יהודי לאינו יהודי.

(אמונת ישראל)

פסח מלשון דילוג ומעביר על מידותיו

החג הזה נקרא 'פסח' מלשון דלוג ופסיחה, שהקב"ה מעביר על מדותיו ואינו מסתכל על כובד הפשעים ומעללים רעים של בני ישראל, ומעביר עינו מראות ברע כדי לקבל מעשיהם ברצון ולעורר הרחמים וחסדים.

(תפארת שלמה (מועדים) - שבת הגדול)

השגת הנבואה ורוה"ק אפילו שלא בהכנה

עיקר הטעם מה שהפסח דוחה שבת, הוא להורות אשר ענין הפסח בפסיחה ודילוג שלא על ידי מעשינו נעשה, כמו הארת שבת שהוא שלא על ידי מעשינו, והיום שהוא בסגולה להשגת הנבואה ורוח הקודש אפילו שלא בהכנה, ויש לומר דבעבור זה צוה השי"ת לעשות הפסח בשנה השנית במדבר, הגם שלא היו עדיין בארץ, להיות כשהוקם המשכן התחיל רוח הקודש לשרות על הנביאים כמו שאמרו רז"ל, והנה להיות בשנה הזאת איקלע ערב פסח בשבת, ציוה השי"ת אז להקריב הפסח בשבת, להורות לנו הענין הנ"ל.

שהארת המוחין דגדלות ביום א' דפסח נעשה שלא על ידי מעשינו בהארת שבת, והוא מסוגל להשגת נבואה ורוח הקודש בזולת הכנה וכו'. וגם בימי הסתרת פנים ואין חזון נפרץ, עם כל זה המשכילים בחכמה נפשם מרגשת ויודעת מאד גודל קדושת הארת היום הנעשה בגבהי מרומים, עד שמשם יושפע שפע לנפשותינו ורוחותינו ונשמתינו להוציאם לחירות מן שעבוד הטומאה ולטהרם ככסף מזוקק שבעתים...

(בני יששכר)

השפעות טובות וכל משאלותינו בז' ימי הפסח

ביום הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש (שמות ב טז). צריך ביאור מהו ענין חולו של מועד, אם חול אינו מועד ואם מועד אינו חול. אך הענין הוא, כי כל פעל ה' למענהו (משלי טז ד), כאתערותא דלתתא גוונא דלעילא.

ככל הדברים האלה תדעו ותבינו מוסדות הארץ, כי מבשרי אחזה אלוה (איוב יט כ), וכל מנהגי העולם הזה הם להורות לנו דוגמא של מעלה, התנהגות השכל בעוה"ב, ואפריון עשה לו המלך המרומם והמתנשא והיינו הך. שז' ימים הללו הם שבעת ימי המשתה, ובערב פסח וביו"ט הראשון מקבלין פני השי"ת במצות רבות וחדות לבב. ואח"כ כשבדקים המקטריגים בקישוטי הכלה שאומרים שחסרה הכלה תכשיטין, וזה נקרא חולו של מועד, שהשמחה נתחללה קצת, שיש ירידה בחול המועד. ומכל מקום הזיווג הוא מוכרח, שישמח החתן בכלה ואינו מקפיד על הקטרוג, ועל כן ביום הרביעי הוא משתה ושמחה ויו"ט.

וכבר ביארתי מ"ש בתפלה, ובדבר ישועה ורחמים חוס וחננו. כי ביו"ט אסור לומר שום תחינה, שלא ליתן מקום לבע"ד לחלוק ולקטרג ולומר שאיננו עושה רק בשביל עצמו עולם הזה. ועל כן מכניסין השאלה הזאת באמצע, כמו שני אוהבים שמתעלסים באהבים ומספרים יחד, ובתוך הדברים אומר לו, בעבור אותו דבר הידוע שאני צריך בוודאי אל תמנע ממני. וז"ש ובדבר ישועה ורחמים, שאנחנו צריכין להוושע, חוס וחננו ורחם עלינו, כי אין לנו על מי להשען.

(מנחם ציון)

מקבלים הארה כמו אבותינו

הנה מה שאנו אומרים בפסח זמן חירותינו, משמע שעכשיו הוא זמן חירותינו, אף שכבר עבר זמנים הרבה, ואין אומרים זמן שיצאו לחירות. לפי שבכל שנה ושנה בעת שאנו מקיימים מצות החג, כמו השבתת חמץ ואכילת מצה בפסח, נתעורר עלינו הארה גדולה כמו שהי' לאבותינו בעת יציאת מצרים בשכר המצוות שקיימו, כמו כן אנחנו מבני בניהם כשאנו מקיימים המצוות, מקבלים הארה שהי' לאבותינו אז.

(קדושת לוי - בעניני שבועות)

בפסח אני לדודי ודודי לי

ואמרתם זבח פסח הוא לה'. והנה יש להבין שאנו קורין את יום טוב המכונה בתורה בשם חג המצות, אנו קורין אותו פסח, והיכן רמוז זה בתורה לקרוא יום טוב זה בשם פסח, והלא בכל התורה נקרא יום טוב זה בשם חג המצות.

והנה כתיב (שיר השירים ו א) אני לדודי ודודי לי, היינו שאנו מספרים שבחו של הקב"ה והקב"ה מספר שבח של ישראל, וכן הוא שאנו מניחין תפילין וכתיב בהן שבח של הקב"ה, והקב"ה מניח תפילין שכתוב בהן שבח ישראל. וכזה יובן מה שכתוב בתנא דבי אליהו, דמצוה לספר שבחן של ישראל ויש להשי"ת נחת רוח מזה שמספר בשבחן של ישראל. ונראה הטעם, משום דאסור להסיח דעת מתפילין ומצוה על כל אדם לעסוק תמיד בתפילין, דהיינו או לספר השבח של ישראל דהיינו תפילין דמארי עלמא שכתוב בהן שבח של ישראל, כדאמרינן בגמרא (ברכות ו.) תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו מי כעמך ישראל כו'. או לספר בשבח של הקב"ה דהוא תפילין של ישראל שכתוב בהם שבח השי"ת, דהיינו שמע, והי', קדש, והיה כי יביאך. ונמצא תמיד אנו מספרים שבח השי"ת והשי"ת מספר שבח ישראל.

והנה חג המצות נקרא על שבח ישראל. שיצאו מיד שלא היו מתעכבים כלל, ואדרבה היו מזורזים במצות ה' עד שלא הי' באפשר להתחמץ העיסה. ועיין ברש"י על פסוק ויאפו את הבצק עוגות מצות גו' וגם צדה גו', מגיד שבחן של ישראל כו' שמפורש בקבלה זכרתי לך כו', עיין שם. ונמצא נקרא חג המצות על שם שבח ישראל שאפו את הבצק עוגות מצות, ולזה בתורה נקרא יום טוב זה בשם חג המצות, כביכול השי"ת מספר שבח של ישראל. ואנו קורין היום טוב בשם פסח על שם שבח השי"ת ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח כו', שהוא שבח השי"ת, על דרך הפסוק אני לדודי ודודי לי.

עוד יבואר ואמרתם זבח פסח הוא לה', היינו כשתרצו להביא קרבן עתה בגלות המר אין לנו קרבנות. אזי ואמרתם זבח פסח הוא לה', היינו שתדברו בתורה ובתפלה בדעת צלולה יהיה רק לה' לבדו.

(קדושת לוי)

שורש קדושת החג מידת החסד

שורש קדושת החג הזה הוא מידת החסד, שהש"י משפיע לנפשות ישראל, אף כשאין להם שום זכות מהתעוררות עובדא דלתתא להיות ראוי להישועה, הוא יתברך יצוה חסדו עליהם להושיעם, וזהו דבר אל בני ישראל, רומז על שאין להם שום מקום להישועה מצד עצמם, רק מה שהם בני ישראל, שהמדות חק' שנכללים בקדושת אברהם הוא המביא להם את הישועה.

(תורת אמת)

כל אחד יכול לאחוז בקדושת החג

לכן מצות הפסח הוא עיקר במצה שהיא לחם עוני, שהוא בא ע"י גמ"ח. ולכן מתחיל בעל הגדה בגנות ומסיים בשבח, להורות לנו שמצד החסד יכול כל אדם לחזור בתשובה, ע"י שיתעורר עליו חסדו יתברך, ולכן קראה התורה את המצות לחם עוני, להורות לנו שהגם שאנו עניים ודלים מן המצוות, ע"ד שאחז"ל דלותי ולי יהושיע, אעפ"י שדלה אני מן המצוות מ"מ לי נאה להושיע.

וזה הפי' כהא לחמא עניא די אכלו אבהתנא, שאז ג"כ הי' הגאולה רק בחסדו הגדול, ולכן הוא בבחינת לחם עוני, לכן גם עכשיו כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח, דהיינו שכל אחד מישראל יכול לאחוז בקדושת החג.

(אך פרי תבואה)

התחדשות החירות וקבלת התורה בכל שנה

אפילו כולנו חכמים כו' מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים וכל המרבה כו' הרי זה משובח, וכתוב בהוציאך את העם ממצרים תעבדון, וכ"כ הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים. וכ"ז הסדר מתחדש בכל שנה, פסח זמן חירותנו והוא בחינת עבדי אתה אשר בכך אתפאר, אח"כ בשבועות זמן מתן תורתנו, וכפי החירות שמתעורר בפסח כך מתחדש התורה בשבועות. ומעין זה גם בכל יום ויום יש זכר ליציאת מצרים ולקבלת התורה. ולכן אפילו שקבלנו כבר התורה מ"מ יש התגלות התורה בכל דור ושנה ויום מיוחד לזה הזמן. ולכן צריכין להתחדשות החירות בכל שנה, ובוה זוכין להתחדשות קבלת אלקותו ית"ש, להיות לכם לאלקים הוא דבר ההוה ומתחדש תמיד.

(שפת אמת)